

egy ilyen kivételesen értékes gombot például valamelyikünk születésnapján az ünnepeltnek ajándékoztak: a barátság legnagyobb jelének számított, ha valaki képes volt megválni tőle. Aztán jött a focizás a közeli Szent István parkban. Tizenegytizenkét évesen ott ismerkedtem meg Frankl Péterrel; aki szintén a környéken lakott. Focizás közben gyorsan kiderült, hogy mindketten zenélünk, én hegedülök, ő pedig zongorázik. Ebből az ismeretségből aztán évtizedekig tartó kamarazene-partnerség született. Később, a Zeneakadémián együtt jártunk eleinte Lukács Pálhoz, Banda Edéhez kamarazenére, majd később Weiner Leóhoz. 1957-ben együtt nyertük meg az első díjat a müncheni nemzetközi kamarazene-, azaz szonátaversenyen. 1958-ban Párizsból egyikünk sem tért vissza Budapestre. 1961-ben a körülmények úgy hozták, hogy egymástól függetlenül, de szinte napra pontosan ugyanakkor telepedtünk le Londonban.

De ne szaladjunk előre. 1949 fontos fordulópontnak bizonyult a pályafutásom szempontjából: felvettek a Zeneakadémiára, Zathureczky Ede híres művészképzőjébe, ahol én voltam a legfiatalabb növendék. Zathureczky nemcsak a hegedű tanszakot vezette, hanem Dohnányitól a főigazgatói széket is megörökölte; a Zeneakadémia harmadik emeletén, a főigazgatói szolgálati lakásban lakott. Az óráit is ott tartotta. Minden áldott nap tanított, 3-4 növendékkal foglalkozott egyszerre. A tanítványaitól megkívánta, hogy minél többen jelen legyenek egymás óráin. Karizmatikus egyéniség volt, kiváló művész és pedagógus. Nekem elmondhatatlanul sokat jelentett, hogy tizenhárom évesen kivételes tehetségű fiatal hegedűsökkel tanulhattam együtt, akik mind 6–10 évvel idősebbek voltak nálam. Társaim közé tartozott többek között az akkor még csak húszéves, lengyel Wanda Wiłkomirska, akiből később világhírű művész lett, Kovács Dénes, a Zeneakadémia majdani rektora, Vadas Ágnes, Kocsis Albert és Bakonyi Klára. Emlék-

szem, eleinte meglehetősen megilletődve, félénken vettem részt az órákon, nem volt könnyű a nagyok előtt játszani. Ráadásul akkoriban még rövidnadrágot viseltem... De a hegedülésemmel kisvártatva nagyot nőttem a diáktársaim szemében, akik a kisleány helyett mindinkább a jó hegedűst kezdték látni bennem. Bakonyi Klára, akit akkoriban Bakonyi Bébinek becéztek, eleinte kifejezetten anyáskodott felettem, vigyázott rám, a kisleányra. Ki hitte volna, hogy néhány évtizeddel később közeli barátokként Londonban fogunk élni, majd rokonok leszünk, sőt közös unokáink születnek. Ugyanis az ő fia és az én lányom, akik születésüktől fogva ismerték egymást, 1996-ban összeházasodtak. De már megint elkalandoztam...

Zathureczky zenét és művészi előadásmódot tanított. Rendkívül alapos volt, igazi pedagógus, ráadásul előadóművész is, aki ismerte a pódiumszereplés minden titkát. Bartókkal többször adtak nyilvános koncerteket, ezekről rádiófelvétel is készült. Koncertjein mindig nagyon izgult, az órákon viszont teljesen felszabadultan játszott, sokszor a fotel karfáján ülve, gyönyörű hegedűhangot képezve magyarázott és tanított. Elvárta és természetesnek vette, hogy az osztályában mindenki jól és tisztán hegedüljön, jól kezelje a vonót, azaz már ne legyenek alapvető technikai problémái, neki ne kelljen ilyesmire fecseélnie az idejét. Ez persze rám is vonatkozott, és emlékeim szerint zseni korom ellenére nemigen okoztam neki csalódást. Bár egyszer-egyszer, amikor meggyeztem valamire, hogy „nagyon nehéz”, akkor ezt válaszolta: „Vannak más pályák is...” Szavaiból azonban mindig kiérződött, hogy nagy szeretettel kezel. Az is igaz, hogy Olga néni tökéletes tanítási módszere, a velem született tehetséggel együtt a legjobb eredményt hozhatta ki belőlem.

Mesteremmel óra közben

A gyakorlásomat továbbra is Olga néni felügyelte, Zathureczky pedig nagyon méltányolta a munkáját. Egy iskolai irkában üzengettek egymásnak. A mai napig őrzöm ezt a füzetet, ilyesmik olvashatók benne: Zathureczky: „Bach-verseny első tétel: a nyolcadok egyformák legyenek. Non legato, nem pedig az a katonás, túl rövid staccatissimo. Általában azért nagyon jó. A második tétel még nagyon éretlen, [...]” Mire Olga néni: „A második tételt egyáltalában nem hallottam – sőt azt alig gyakorolta Gyuri, legfeljebb az óra napján játszhatta el egyszerűkétszer!” Vagy: „Szeretném, ha Gyuri vizsgára a Saint-Saëns h-moll koncerttel készülne. Lehet?” És így tovább.

Zathureczky nagyon értette ezeket a technikai problémákat, de az ilyesmit nem tudta megtanítani, és nem is az ő feladata volt. Ezért mindig nagyon hálás volt Olga néninek, hogy velem ilyen alaposan foglalkozott, és megtanított természetesen hegedülni. Zathureczkyhez viszont azért mentem, hogy zenélni tanuljak, nála ezt lehetett a legmagasabb fokon elsajátítani. Rendkívül alapos, tanult művész volt, szólistamúltja igen fontos volt a számomra. Egy fiatal művésznak, aki szólistapályára készül, olyan egyéniségre van szüksége, aki tudja, mit jelent kiállni egy nagy zenekar elé. Később magam is mindig erre neveltem a hozzám kerülő különleges tehetségű fiatalokat. A híres magyar hegedűiskola képviselői (róluk majd később még lesz szó), Hubay, Szigeti, Székely Zoltán és sok más nagy hegedűs legfontosabb tulajdonsága a szép, meleg, bársonyos hegedűhang volt – erről lehetett felismerni őket. Én is ezt tanultam meg „Zatutól”, és ezt adom tovább növendékeimnek világszerte, ahol csak megfordulok. A hegedűnek olyan természetességgel kell megszólalnia, mint egy kiváló énekhangnak, hiszen a hegedű éneklő hangszer. Ezt soha nem szabad elfelejteni! A növendékeimnek nem győzőm eleget mondani, hogy – amilyen gyak-

Egy oldal az üzenőfüzetből, 1950. június 4.

Gárdonyi János éjszaka
vona éppen húzására.

A Cabines közöttben nagyon
jó volt.

Barb - versek első Fétel:
a nyolcadik egyformák
leghet. Non legato
nem pedig az a katona
tulóvéri staccatissimo.
Általában azért nagyon jó.
A második Fétel még nagyon
érett, nagyon, sőt az állandó
vonzatási vonal beidőzött
túl magasán fogott hamis
hang.

A második felét egyáltalában
nem hallottam - sőt azt alig gyakorolta
Szűcs, legfeljebb az óra napján játszotta
az egyszerű kislány. Bográdine

ran csak tudnak – járjanak operába, sőt az órákon meg is énekel-
tetem őket, ha nem vagyok megelégedve azzal, ahogy egy frá-
zist eljátszanak. Az éneklés a legtermészetesebb előadásmód,
úgy kell „lélegeznünk” a hegedűn, ahogyan egy énekes lélegzik.

Életem legfontosabb, legmeghatározóbb zenei egyéniségei
Weiner Leó és Zathureczky Ede voltak. Tanításuk, tanácsaik
segítettek kialakítani zenei egyéniségemet. Stílusuk ma már
nem mindenben felelne meg a 21. század előadási stílusának és
ízlésének, hiszen az idők változnak. Mi, előadóművészek nyi-
tott füllel, állandó tanulni vágyással észleljük és érzékeljük a
változásokat, de az alapelvek megmaradnak: hűnek kell ma-
radni a zeneszerző mondanivalójához. Zathureczky jól ismerte
Bartókot, így át tudta adni nekünk, növendékeknek mindazt,
amit tőle hallott, nála tapasztalt. Az ő útmutatásai alapján
kezdtém megismerni a még ma is eléggé bonyolult és zeneileg
nagyon összetett Szólószonátát és a nagy hegedűversenyt
(az úgynevezett első hegedűverseny akkor még nem jelent
meg, csak később adták közre, opus posthumusként). Zathu-
reczky nagyon közeli kapcsolatban állt ezekkel a darabokkal;
ami az én Bartókhoz fűződő viszonyomra is kihatott, és meg-
alapozta saját interpretációm kialakítását. Máig őrzöm eredeti
ujjrendjeit, frazírozásait és zenei tanácsait.

A Zeneakadémián a hegedűn kívül több melléktárgyat is ta-
nultam, kivételes nagyságú tudóstanároktól. Szabolcsi Bence
zenetörténeti óráit is hallgattam. Ő olyan magas szinten beszélt
hozzánk, mintha legalábbis mindannyian zenetörténészek len-
nénk. Mondanom sem kell, hogy akkor alig értettem valamit a
magyarázataiból. Egyszer, anélkül hogy figyelembe vette volna
a koromat (14-15 éves lehettem), így feleltetett: „Pauk úr, el-
mondaná a gregorián zene alapelveit, jellegzetességeit, pél-
dákkel, elénekelve?” Erre pontosan emlékszem, de a válasz már
a feledés jótékony homályába vész. Az a gyanúm, nem nyúj-
tottam valami emlékezetes teljesítményt.

Kodály Zoltán népzénét tanított nekünk, hasonlóan magas szinten, amiből én akkoriban sokszor egy kukkot sem értettem. Amikor megkérdeztük, hogy mit kell tudnunk a vizsgán, azt felelte: „Mindent.” Nem volt különösebben kedves, sem közvetlen, de nagyon tiszteltük a tudásáért. Nekem szerencsém volt vele, mert többször hallott hegedülni, és a játékom elnyerhette a tetszését, úgyhogy az órákon elnézte népzenei tudásom hiányosságait.

Szolfézusra Molnár Antalhoz jártunk. Őt egyenesen imádtuk a melegségéért, emberségéért, humoráért, és nem utolsósorban nagy tudásáért. Nagyon szórakoztatóan tanított. Bár egyáltalán nem volt szigorú, sokat tanultam tőle. Emlékszem, rendszeresen énekeltetett bennünket, aminek köszönhetően mindmáig szívesen énekelek. Később, valahányszor Pesten jártam, ha csak tehettem, felkerestem, és egy jót beszélgettünk. Ma is őrzöm azokat a Lisztről és Kodályról szóló kis német nyelvű zenetörténeti füzeteket, amelyeket nekem dedikált.

Tanított még Járdányi Pál, a fiatalon meghalt zeneszerző, Lukács Pál, a kiváló brácsás, Banda Ede gordonkaművész és Mihály András zeneszerző – mind kivételes élményt nyújtó, inspiráló tanárok voltak.

Az Akadémián kötelező tantárgy volt a kamarazene. Növendék-vonósnégystä is alapítottam, zenei képesség és személyes rokonszenv alapján; én voltam az első hegedűs, Székács János, a későbbi brácsás volt a második hegedűs, Schiffer Ervin brácsázott, Szász Árpád, az Operaház zenekarának majdani szólógordonkása csellózott. Mindhárman idősebbek voltak nálam. A kvartettirodalmat Weinerrel tanultuk. Ő a kamarazene utolérhetetlen tudósa, művésze volt, a legnagyobb magyar muzsikuskok egyike. Három generációt nevelt fel, számos, később világhírű művész járt az óráira. Tanítványai közé tartoztak a Léner-vonósnégyes tagjai (ők még a harmincas években, a közelgő háború miatt elhagyták Magyarországot), Solti György és Doráti

Antal, Starker János, a később világhírű gordonkaművész, valamint Varga László, aki egy időben a New York-i Filharmonikusok szólócsellistája volt, majd szólista és kiváló tanár.

Mi a Weiner-növendékek harmadik generációjához tartozunk. Nagyobb kiváltság nemigen érhetette az embert, mint hogy nála tanulhatott. Weiner igazi csodabogár, megrögzött agglegény volt. Unokanővérevel élt egy Király utcai lakásban. Sokszor tanított otthon. A zenében élt, nem igazán tudta, mi történik körülötte és a világban. Híres Weiner-történet, hogy a második világháború után, amikor egy régi barátja külföldről Budapestre látogatott és felkereste őt, Weiner első kérdése ez volt: „Odakint is sokszor csúnyán muzsikálnak?” Nagyon jellemző volt ez rá: neki a zene volt a legfontosabb, miközben körülötte romokban állt a világ és milliók pusztultak el. Rengeteg anekdota őrizi különös egyéniségét, a mai napig fel-felelgetjük egyiket-másikat, és nevetünk rajtuk, valahányszor mi, a világ számos pontján még élő, egykori növendékei találkozunk. De mindmáig nagy szeretettel emlékezünk rá; amit tőle tanultunk, az végigkísért egész életünkön, pályánkon. Óráin elfeledkezett az időről, számára csak a zene létezett. Mi sokszor már tartani is alig bírtuk a hangszerünket a fáradtságtól, de ő rendületlenül folytatta, a kimerültség legkisebb jele nélkül. Az ő szemében a zeneszerző mondanivalója volt a legfontosabb. Szigorúan be kellett tartani, híven követni kellett mindent, amit a szerző leírt. Ugyanakkor persze nem elégedett meg a hangok precíz lejátszásával. „A hangok mögé kell nézni” – mondta mindig, mert ott van a zenei mondanivaló. Emlékszem, egyszer egy nagyon szép, alig hallható pianissimót játszottunk, mire ő kijelentette, hogy nem lehet hallani, márpedig „amit nem hallunk, az nincs!”. Nagyon szeretett bennünket, mindig lelkesen foglalkozott velünk.

Akadémistaként gyakran léptem fel növendékhangversenyeken. Első alkalommal a nagyteremben játszottunk egy Beethoven-szonátát Frankl Péterrel (akkoriban mindketten

Banda Edénél tanultunk kamarazenét). Egy másik alkalommal virtuóz darabokat adtam elő. Ekkor történt, hogy Zsolt Nándor *Valse Caprice* című bravúrdarabjában elszakadt az E-húrom, de én zavartalanul folytattam a játékot az A-húron. Gondolom, ez az extra teljesítmény is hozzájárult, hogy nem maradt el a nagy siker. Első zenekari koncertemre 14 éves koromban, a Puskin-kert szabadtéri színpadán került sor. Kabalevszkij hegedűversenyét játszottam – még rövidnadrágban! – a Postás Zenekarral, amelyet Melles Károly, az akkor már nagyon ismert és kiváló karmester dirigált. (Mellessel később többször összekerültünk külföldi pódiumokon, egy alkalommal a bécsi Musikvereinben is, a Bécsi Szimfonikus Zenekar bérleti sorozatában. A Beethoven-hegedűversenyt adtuk elő, a koncertet ötször játszottuk egymás után.) Utána a Honvéd Zenekarral, Gergely Pál vezényletével az akkoriban nagyon divatos Aram Hacsaturján versenyművét játszottam a Zeneakadémián. Csodálatos élmény volt arra a pódiumra kilépni – a terem szépsége, a kiváló akusztika mindmáig különleges élményt nyújt. Ezt a koncertet a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon megismételtük. A harmadik tétel gyors ütemeiben a nagy lendülettől kiesett a vonó a kezemből, de a reflexem jól működött, utánakaptam, és még a levegőben elértem. Folytattam, mintha mi sem történt volna, mindössze néhány hanggal rövidítettem meg Hacsaturján alkotását. Erről a mutatványról aztán mindenki beszélt, a mai napig is emlegetik nekem azok, akik akkor jelen voltak, vagy csak hallomásból értesültek róla. Többen még viccelődtek is rajta, mondván, hogy ezt én nyilván külön begyakoroltam.

A hívők érezhetik úgy magukat a templomban, ahogy én éreztem magam, valahányszor beléptem a Zeneakadémia kapuján. Mindig valami megilletődöttségféle lett úrrá rajtam, ugyanakkor meghittséget is éreztem. Az ember ment a lépcsőn, és szembejött vele Kodály, Weiner vagy Zathureczky... A temp-